

Материјал за ученици 2.5

Универзалната декларација за човекови права (10-ти декември 1948)

Преамбула

Бидејќи признавањето на вроденото достоинство и еднаквите и неоттуѓиви права на сите членови на човековата заедница ја формира основата на слободата, правичноста и мирот во светот,

бидејќи непризнавањето и непочитувањето на човековите права довеле до варварски акти, кои ја исполнуваат човековата совест со лутина и бидејќи е објавено дека во еден свет, во кој луѓето уживаат слобода на говорот и верувањето во слобода без страв и беда, тоа е прокламирано како највисок стремеж на човештвото,

бидејќи е потребно да се заштитат човековите права преку владеењето на правото, за човекот да не биде присилен да не го земе тоа како последно средство во востанието против тиранијата и потчинувањето,

бидејќи е потребно да се унапредува развојот на пријателски односи помеѓу нациите,

бидејќи народите од Обединетите нации во Повелбата одново ја потврдија и заклучија нивната верба во основните човекови права, во достоинството и вредноста на човековата личност и во рамноправноста на мажот и жената за поддршка на социјалниот напредок и подобри услови за живот во поголема слобода

бидејќи земјите-членки се обврзаа во соработка со Обединетите нации да делуваат врз општото почитување и придржување кон човековите права и основните слободи,

бидејќи едно заедничко разбирање на овие права и слободи е од најголемо значење за целосното исполнување на оваа обврска,

Генералното собрание ја објавува

оваа Општа декларација на човековите права како идеал на сите народи и нации што треба заеднички да се постигне, за секој поединец и сите органи од општеството да се придржуваат кон оваа Декларација и за да се потрудат преку наставата и воспитувањето да дадат поддршка на почитувањето на овие права и слободи и преку натамошни национални меѓународни мерки да го обезбедат нивното општо и фактичко признавање и придржување од страна на населението кај земјите-членки како и во домените кои се подредени на нејзината моќ.

Член 1: Сите луѓе се слободни и од своето раѓање еднакви по достоинство и права. Надарени се со ум и совест и треба да си приоѓаат во духот на братството.

Член 2: Секој има право на правата и слободите објавени во оваа Декларација без разлика на расата, бојата на кожата, полот, јазикот, религијата, политичкото или друг вид на убедување, националното или социјалното потекло, имотот, раѓањето или друго.

Понатаму не смее да се прави разлика врз основа на политичка, правна или меѓународна позиција на земјата или подрачјето, каде некоја личност припаѓа, независно од тоа дали истото е независно или е под доверителство, не поседува сопствена влада или е ограничено во својата сувереност.

Член 3: Секој има право на живот, слобода и сигурност на личноста.

Член 4: Никој не смее да биде држен во ропство или заробеништво; ропството и трговијата со робови се забранети во сите сите видови.

Член 5: Никој не смее да биде подложен на мачење или страшен, нечовечки или понижувачки третман или казна.

Член 6: Секој има право да биде насекаде правно признаен.

Член 7: Сите луѓе се исти пред Законот и имаат право на еднаква законска заштита. Сите имаат право на еднаква заштита од секаков вид дискриминација што ја повредува оваа декларација и од секако поттикнување кон таков вид дискриминација.

Член 8: Секој има право на делотворна правна поука кај надлежните судови во државата против дејства, преку кои му се повредени основните права пропишани со Уставот или Законот.

Член 9: Никој не смее неосновано да биде уапсен, затворен или прогонет од својата земја.

Член 10: При утврдувањето на своите права и обврски како и при, против него подигнато, кривично-правно обвинување секој има потполно право на правична и јавна постапка пред независен и објективен суд.

Член 11: Секој кој е обвинет заради казниво делување има право да важи за невин сè додека неговата вина не биде докажана во јавна постапка согласно Законот, при што ги добива сите гаранции нужни за неговата одбрана.

Никој не смее да биде казнет заради дејство или потфат, кои во времето на неговото изведување не претставувале казниви дела според националното и меѓународното право. Исто така не смее да биде изречена потешка казна од онаа што се заканува во моментот на изведување на казивното дело.

Член 12: Никој не смее да биде изложен на неосновано мешање во неговиот приватен живот, семејството, живеалиштето и писмената комуникација или на негативни влијанија врз неговиот брак или почит. Секој има право на правна заштита против такви мешања или негативни влијанија.

Член 13: Секој има право на слободно движење во својата држава и слободен избор на место за престој.

Секој има право да ја напушти секоја земја, вклучувајќи ја и својата, како и да се врати во својата земја.

Член 14: Секој има право да бара азил и ужива таков статус во други земји во случај на гонење.

Ова право не може да биде искористено во случај на кривично гонење, што се изведува исклучиво врз основа на злосторства од политички вид или врз основа на дејства што ги повредуваат целите и принципите на Обединетите нации.

Член 15: Секој има право на државјанство.

Државјанството не смее да биде никому неосновано одземено, ниту, пак, да му се забрани правото за промена на своето државјанство.

Член 16: Бракоспособни мажи и жени, независно од расата, државната припадност или религијата имаат право на склучување брак и основање на семејство. При склучување брак, во текот на бракот како и при растурањето на бракот тие имаат еднакви права.

Брак може да биде склучен само при слободна и неограничена согласност на идните брачни партнери.

Семејството претставува природна основна единица на општеството и има право на заштита од општеството и државата.

Член 17: Секој има право на сопственост, како поединечно така и во заедница со други.

Никој не смее неосновано да му биде одземена сопственоста.

Член 18: Секој има право на слобода на мисла, совест и религија; ова право ја содржи и слободата за промена на својата религија или убедување како и слободата за изјаснување на религијата или убедувањето, самостојно или во заедница со други, јавно или приватно, преку учење, практикување, богослужби и културно делување.

Член 19: Секој има право на слобода на мислење и слободно искажување на мислењето; ова право ја содржи слободата за непречено изразување на мислењето преку медиуми од секаков тип без разлика на било какви ограничувања за барање, примање и ширење информации.

Член 20: Секој има право на мирно собирање и здружување во здруженија.

Никој не смее да биде принуден да припаѓа на некое здружение.

Член 21: Секој има право, непосредно или преку слободно избрани претставници, да делува во креирањето на јавните работи на својата земја.

Секој има право на еднаков пристап до јавните служби во својата земја.

Војната на народот ја создава основата на авторитетот на јавната моќ; ваквата моќ мора да доаѓа до израз преку редовни, нелажирани, општи и еднакви избори со тајно гласање или во рамките на соодветна слободна изборна постапка.

Член 22: Секое лице како член на општеството има право на социјална сигурност и право преку интерни мерки на државата и меѓународна соработка, земајќи ги предвид и организацијата и средствата на секоја држава да стекне уживање на економските, социјални и културни права, кои се неизбежни за неговото достоинство и слободниот развој на неговата личност.

Член 23: Секој човек има право на работа, слободен избор на занимањето, правични и задоволувачки услови за работа како и заштита од невработеност. Сите луѓе, без да бидат различно третирани, имаат право на иста плата за иста работа.

Секој кој работи има право на правична и задоволителна заработувачка, што нему и на неговото семејство му обезбедуваат егзистенција, која соодветствува на човековото достоинство, а е понекогаш дополнета со други социјални мерки за заштита.

Секој има право заради заштита на своите интереси да формира синдикати и да пристапи кон нив.

Член 24: Секој има право на одмор и слободно време, посебно на разумно ограничување на работното време и редовно платен одмор.

Член 25: Секој има право на животен стандард, кој нему и на неговото семејство му гарантира здравје и благосостојба, вклучувајќи храна, облека, живеалиште, лекарска грижа и потребни социјални услуги, како и право на сигурност во случај на невработеност, болест, инвалидност или вдовец, како во старост така и при друг вид загуба на средствата за преживување преку околности во кои самото лице е невино.

Мајки и деца имаат право на посебна превенција и поддршка. Сите деца, брачни и вонбрачни ја уживаат истата социјална заштита.

Член 26: Секој има право на образование. Образованието е бесплатно, барем што се однесува до наставата во основните училишта и базичното образование. Наставата во основните училишта е обврзувачка. Стручната настава и наставата за занимања мора да биде дадена на располагање, а високообразовната настава мора на сите подеднакво да им биде дадена, во согласност со нивните способности.

Образованието мора да биде насочено кон целосниот развој на човековата личност и јакнење на почитувањето на човековите и основните права. Тоа треба да даде придонес кон разбирањето, толеранцијата и пријателството меѓу сите нации и сите расни и религиозни групи и да даде поддршка на активноста на Обединетите нации за зачувување на мирот.

Родителите имаат примарно право на избор на видот на образованието што децата треба да го стекнат.

Член 27: Секој има право да зема слободно учество во културниот живот на заедницата, да се радува на уметностите и да учествува во научниот напредок и придобивките од него.

Секој има право на заштита на духовните и материјалните интереси, кои се јавуваат како основа за дела од науката, литературата или уметноста.

Член 28: Секој има право на социјален и меѓународен ред, во кој правата и слободите објавени во оваа декларација можат да бидат потполно остварени.

Член 29: Секој има обврски кон заедницата во која се овозможува самото слободно и целосно развивање на личноста.

При практикувањето на своите права и слободи секој е подложен само на оние ограничувања што се предвидени со Закон, исклучиво со цел за обезбедување на признавање и почитување на правата и слободите на другите и задоволување на правичните барања на моралот, јавниот ред и општото добро во едно демократско општество.

Овие права и слободи во никој случај не смеат да се практикуваат во спротивност со целите и принципите на Обединетите нации.

Член 30: Ниедна одредба од оваа декларација не смее да биде така протолкувана што за некоја држава, група или личност ќе образложува некое право за извршување на активност или дејност што ќе има за цел отстранување на правата и слободите објавени во оваа декларација.

Македонска верзија:

http://www.dadalos.org/mzd/Menschenrechte/grundkurs_mr2/Materialien/dokument1.htm

Англиска верзија:

www.un.org/en/documents/udhr